

2: Polazišne informacije

1. Često postavljana pitanja o Konvenciji o pravima djeteta

O čemu je riječ?

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta međunarodni je ugovor o ljudskim pravima koji uređuje prava mladih. Usvojila ga je Opća skupština Ujedinjenih naroda 1989. godine. Konvencija se sastoji od 41 članka o pravima mladih, jedan članak o javnoj osviještenosti i obrazovanju te 12 članaka o tome kako nadzirati, ratificirati i primjenjivati Konvenciju. Konvenciju o pravima djeteta usvojilo je više zemalja nego bilo koji drugi međunarodni ugovor o ljudskim pravima. Do prosinca 2008. Konvenciju su potpisale i ratificirale 193 zemlje.

Što je dijete prema Konvenciji o pravima djeteta?

Prema UN-u pojam „dijete“, odnosi se na sve mlade ljude ispod 18 godina, osim ako se punoljetnost (tj. dob kad je osoba pravno priznata kao odrasla osoba) ne stekne ranije. Ovo je navedeno u prvom članku Konvencije.

Kako djeluje Konvencija?

Iako Konvencija nije proizašla iz nacionalnog prava, načela Konvencije moraju se odražavati u nacionalnom zakonodavstvu, politikama i programima zemalja koje su je potpisale i ratificirale. Vlade također moraju podnositi redovita izvješća Ujedinjenim narodima o njihovom napretku u primjeni Konvencije. Sustav izvješćivanja pritišće vlade da poštuju prava mladih ljudi.

Utječe li Konvencija na naše živote?

Ratificirajući konvenciju, vlade su se obvezale poštovati prava osoba mladih od 18. godina da sudjeluju u odlukama koje se odnose na njih, da prežive i da ih se štiti od zla. Članak 4 kaže, kad vlade usvoje Konvenciju, one će poduzeti „prikadne mjere“ da je provode. Isto tako kaže da će glede gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava, države stranke poduzeti takve mjere u što širem opsegu svojih raspoloživih sredstava. Jednom kad znamo što Konvencija preporučuje, možemo djelovati tako da osiguramo da ta prava postanu pravila koja će odrediti kako se odnosi prema mladim ljudima.

2. Dječja prava - dio procesa ljudskih prava

Konvencija o pravima djeteta je povijesni instrument ljudskih prava koje je naišao na najveće prihvaćanje diljem svijeta. To su ratificirale sve zemlje (osim dvije), i time postavili djecu i njihova prava u središte nastojanja da se uspostavi univerzalna provedba ljudskih prava. S ratifikacijom ovog instrumenta, nacionalne vlade su se obvezale na zaštitu i osiguravanje prava djece. U isto vrijeme, one su izrazile želju da se drže same odgovornima prema sebi i prema međunarodnoj zajednici.

Konvencija o pravima djeteta zasniva se na različitim kulturnim tradicijama i pravnih sustava.

To je univerzalno priznat skup standarda i obveza o kojima se ne može pregovarati. To određuje - bez ikakvog oblika diskriminacije - temeljna ljudska prava za svu djecu diljem svijeta.

- pravo na život
- pravo na razvoj nečijeg punog potencijala
- pravo na zaštitu od štetnih utjecaja, zlostavljanja i eksploataciju
- pravo da u potpunosti sudjeluju u obiteljskom, kulturnom i društvenom životu

Svako pravo koje je zapisano u Konvenciji nerazdvojivo je od ljudskog dostojanstva i

skladnog razvoja svakog djeteta. Konvencija štiti dječja prava postavljajući standarde u zdravstvenoj skrbi, obrazovanju te pravnim, društvenim i socijalnim uslugama. Ti standardi su mjerilo na temelju kojih se može ocijeniti napredak. Države koje su članice ove Konvencije su obvezne razviti i poduzeti sve akcije i politike u svjetlu najboljeg interesa djeteta.

Konvencija o pravima djeteta je prvi pravno obavezujući međunarodni instrument koji je inkorporirao cijeli opseg ljudskih prava – građanska i politička prava kao i gospodarska, socijalna i kulturna prava. Dva dodatna protokola, o sudjelovanju djece u oružanim sukobima i o prodaji djece, dječjoj prostituciji i pornografiji, usvojena su kako bi osnažila odredbe Konvencije u tim područjima. Stupili su na snagu 12. veljače i 18. siječnja 2002. godine.

Razvoj modernih društava ukazuje na jedno drugo pitanje: prava slobode podupiru razvoj pluralističkih društava potičući visoki stupanj sekularizacije i individualizacije životnog stila. Na koji način će ta društva održati minimalni konsenzus osnovni vrijednosti obavezujuće za sve građane?

Ljudska prava i dječja prava uvelike su doprinijela tome da se svijet čini sigurnijim i humanijim mjestom za život te su modernizirali političke, gospodarske i kulturne sisteme diljem svijeta. Međutim, nikad se ne smiju uzimati zdravo za gotovo, i svaka generacija mora doprinijeti njihovom razvoju, nanovo pregovarajući i boreći se za njih kako bi ispunila očuvanje ljudskih i dječjih prava u budućnosti.

Ljudska prava, na kojima se temelje dječja prava, imaju dugu tradiciju, s mnogo prethodnika i paralelama u velikim svjetskim religijama i filozofijama. Suvremena ljudska prava su deklarirana u dobu prosvjetiteljstva te su inspirirali američku i francusku revoluciju. Danas, ona su inkorporirana kao pravna povelja u pisanim i nepisanim ustavima modernih demokracija. Kroz povijest, ljudska prava bila su od osobite važnosti da zaštite slabe od jakih. Tu dječja prava postaju važna: manjine su među grupama čiji je pravni status prema izvršnim moćima je najslabiji.

Proces razvoja ljudskih prava proizveo je uzastopne rodove ljudskih prava: prava na slobodu, socijalna prava s naglaskom na vrijednosti jednakosti i - još uvijek predmet rasprave - ekološka i društvena prava koja se bave pitanjima razvoja i mnogostruke ovisnost u pretežno globaliziranom svijetu, i, u nastavku, provedbe dječjih prava.

Proces razvoja i širenja ljudskih i dječjih prava je još uvijek u tijeku: opće prihvatanje ljudskih i dječjih prava se propitivalo, ljudska i dječja prava se oduzimaju od strane diktatorskih i autokratskih režima diljem svijeta, a dinamika razvoja modernih društava i tehnologija nameće nova pitanja i izazove. Na primjer, kako se može zaštititi privatnost komuniciranja u doba Interneta?

Ljudska prava stekla su rastuću važnost kao okvir za sekularnu etiku, i kao takva kodificirana su u poveljama UN-a i Konvenciji Vijeća Europe o ljudskim pravima. Predstavljaju samo set vrijednosti koji ima šansu da ga univerzalno prihvati svjetska zajednica.

Međutim, država može zloupotrijebiti svoje pravo suvereniteta kao zaštitu a pritom kršeći osnovna ljudska i dječja prava svojih građana. To je otvoreno pitanje na koji se način ljudska i dječja prava trebaju prisilno primijeniti i štiti u svijetu suverenih država uključujući demokracije i diktature. Povelja UN-a, čini se, treba se dodatno razviti kako bi štitila mir ne samo između, već i unutar država.

Dječja prava – prirodna prava

Ljudska prava su opća. To je njihov zavjet pod kojim postoje ili propadaju. Ona su nevidljiva i ne mogu se mijenjati, niti ograničiti statusom pukog političkog folklor zapadnog svijeta.

Dječja prava su prirodna prava. Ona su neotuđiva. Stoga niti jedno državno tijelo nema moć dodijeliti ili oduzeti ljudska prava, već ih mora prepoznati i štiti. Ljudska prava impliciraju da država služi čovjeku, a ne obrnuto. Ona se primjenjuju na svakog čovjeka, neovisno o dobi, spolu, etničkom podrijetlu, nacionalnosti i tako dalje.

Međutim, ljudska prava sadrže i odgovornosti. Na primjer, pravo pojedinca na slobodu treba biti balansirano s pravima drugih ljudi: moja sfera sloboda ne smije se širiti na štetu drugih. Primjerice, sloboda izražavanja ne uključuje pravo da vrijeđamo druge ljude. U nekim zemljama, sloboda vlasništva, s obzirom na vlasništvo tvornica i sredstava proizvodnje, ograničena je zakonom kako bi se kontroliralo menadžerske odluke koje se tiču sigurnosti zaposlenja radnika. Pitanje balansiranja i ograničavanja ljudskih prava je trajan izvor problema i tužbi koje se trebaju riješiti bilo kroz političke odluke ili u nadležnosti ustavnog suda

Navedeno također objašnjava zašto su različite „vrste“ ljudskih prava, kao što je rečeno, su proizašle iz demokracija diljem svijeta.

